

DOI: <https://doi.org/10.54937/refl.2022.6.1.55-62>

Hodnotenie stavu udržateľnosti krajín EÚ

Assessment of the conditions on sustainability of EU countries

Erika Loučanová

Abstrakt

Cieľom príspevku je hodnotenie stavu udržateľnosti prostredníctvom SDG indexu. Primárnou metódou príspevku je analyticko-syntetickou metóda. Táto metóda spája prístup k problematike udržateľnosti a ekologických inovácií ako nástroja pre rozvoj trvalej udržateľnosti vo svete v kontexte metrik a údajov ovplyvňujúcich SDG index. Výsledky poukazujú na skutočnosť, že Európa je z hľadiska dosiahnutia cieľov trvalo udržateľného rozvoja v celosvetovom meradle najlepšia. Avšak napriek tomu Európa čelí veľkým výzvam pri dosahovaní niekoľkých cieľov trvalo udržateľného rozvoja.

Kľúčové slová: udržateľnosť, SDG index, trvalo udržateľný rozvoj, inovácie.

Abstract

The aim of the paper is to assess the state of sustainability through the SDG index. The primary method of the paper is the analytical-synthetic method. This method combines the approach to sustainability and eco-innovation as a tool for the development of sustainability in the world in the context of metrics and data affecting the SDG index. The results show that Europe is the best in terms of achieving the goals of sustainable development worldwide. Nevertheless, Europe faces major challenges in achieving several sustainable development goals.

Keywords: Sustainability. SDG index. Sustainable development. Innovation.

JEL Classification: Q01, Q56

Úvod

Koncept trvalo udržateľného rozvoja sa začal rodiť koncom 70. a najmä v priebehu 80. rokov 20. storočia. Tento koncept už od svojho vzniku je podrobovaný kritike, avšak nie je nič lepšieho, ako sa pokúsiť na dnešné vyhrocujúce sa problému globálneho rozsahu reagovať (Porubiak, 2018).

Spôsob životného štýlu veľkej časti populácie prispel k situácii, že planéta Zem nestíha obnovovať prírodné zdroje a ekonomická aktivita ľudstva výrazne ovplyvňuje zmenu klímy. Pokračovanie v súčasnom trende hospodárskej činnosti a správania mnohých obyvateľov by viedlo k neudržateľnosti systému, zvýšenej migrácii, konfliktom kvôli zdrojom a ďalším sociálnym nepokojom (Slobodníková

a Mitríková, 2020). Z tohto dôvodu sa začala venovať pozornosť práve udržateľnosti a preto cieľom tohto príspevku je hodnotenie stavu udržateľnosti krajín EÚ.

1 Teoretické východiská

Stratégie trvalo udržateľného rozvoja v rámci inovačného manažmentu podnikateľské subjekty implementujú prostredníctvom inovácií pre udržateľné využívanie zdrojov z prostredia, vrátane silnejúceho zmyslu socio - ekonomického prístupu. Popri udržateľnom využívaní zdrojov sa spoločnosť a podnikateľské prostredie zaoberajú problémami životného prostredia v snahe riešiť, zlepšovať a rozvíjať kvalitu samotného prostredia ako aj sociálnych podmienok, ktoré by mali jednoznačným spôsobom zabezpečovať udržateľnosť životného prostredia ako aj samotný sociálno-ekonomický rozvoj. Inovatívne prístupy k trvalo udržateľnému rozvoju sa preto aplikujú na všetkých úrovniach manažmentu (Loučanová a Parobek, 2014).

Celkove sa environmentálne potreby v inovačnom manažmente vo vzťahu k trvalo udržateľnému rozvoju uskutočňujú prostredníctvom programov environmentálne orientovaného manažerstva. Tieto umožňujú zvyšovať ekonomický efekt a účinnosť pre spoločnosť, a zároveň získavajú nový potenciál pre tvorbu zisku s environmentálnym profilom pre podnikateľské subjekty (Kollár a Brokeš, 2005). Prostredníctvom environmentálne orientovaného inovačného manažmentu je vhodné uskutočňovanie takých aktivít, ktoré napomáhajú prekonať rozpor medzi trhom, podnikateľskými subjektami, zákazníkmi ako jednotlivcami, ale aj spoločnosťou ako celku a životným prostredím.

Podnikateľské prostredie a spoločnosť vynakladajú značné úsilie pre zlepšovanie environmentálneho výkonu ich procesov, produktov a aktivít pomocou inovácií. Environmentálna výkonnosť sa hodnotí z pohľadu ich ohľaduplnosti k životnému prostrediu vo všetkých fázach životného cyklu zmien produktov alebo procesov nadväzujúcich na výrobu daných produktov a pod., od obstarávania materiálu, výskumu a vývoja, samotnej výroby, distribuovania, užívania, ale aj likvidácie a recyklovania. V priebehu hodnotenia environmentálnej výkonnosti počas životného cyklu produktov nesmieme zabúdať aj na sociálne a ekonomické aspekty, pre bezpečnejšie a komfortnejšie využívanie týchto ekologických inovácií pri tvorbe pridanej hodnoty. Inovačný manažment vychádzajúci z princípov trvalo udržateľného rozvoja predstavuje systém environmentálneho manažmentu založeného na troch pilieroch – environmentálna výkonnosť inovácie, kvalita inovácie a pridaná hodnota inovácie. Inovačný manažment založený na princípoch trvalej udržateľnosti tak rešpektuje požiadavky obmedzenia zdrojov v súlade so životným prostredím. Nepretržitý inovačný proces má snahu o zvyšovanie efektivity produktov, za účelom uspokojenia potrieb spotrebiteľov ako aj podnikateľských subjektov a spoločnosti, v zmysle realizácie efektívnych procesov, ktoré umožňujú ekonomický rast. V takomto ponímaní uspokojovanie potrieb, či už zákazníckych alebo podnikov a spoločnosti, predstavuje komfort, bezpečnosť a neustále inovovanie, ktoré vnímame ako rast kvality inovácií zohľadňujúcich aspekty udržateľnosti a trvalo udržateľného rozvoja (Loučanová-Parobek, 2014).

2 Materiál a metódy

Ako primárna metóda pre hodnotenie stavu udržateľnosti bola použitá analyticko-syntetická metóda, spájajúca prístup k problematike udržateľnosti a ekologických inovácií ako nástroja pre rozvoj trvalej udržateľnosti vo svete v kontexte metrik a údajov ovplyvňujúcich udržateľnosť. Prostredníctvom analýzy skúmaných javov a procesov bola rozobratá problematika jednotlivé časti a následne prostredníctvom deskriptívnej metódy sa analyzujú ich vzájomné vzťahy. Poznatky, ktoré sa získali popisujú súčasný stav v skúmanej oblasti udržateľnosti a popisujú ju z rôznych pohľadov a úrovní (svetová, EU a členských štátov EU). Pre hodnotenie stavu udržateľnosti SDSN (Sustainable development solutions network) v spolupráci s Inštitútom Európskej Environmentálnej politiky (IEEP) vyvinul SDG index, ktorý predstavujú étos, úspechy a aspirácie k trvalo udržateľnému rozvoju a súhrnne hodnotí uvedených 17 metrik a údajov do SDG (Sustainable Development Goals) indexu udržateľnosti, obrázok 1.

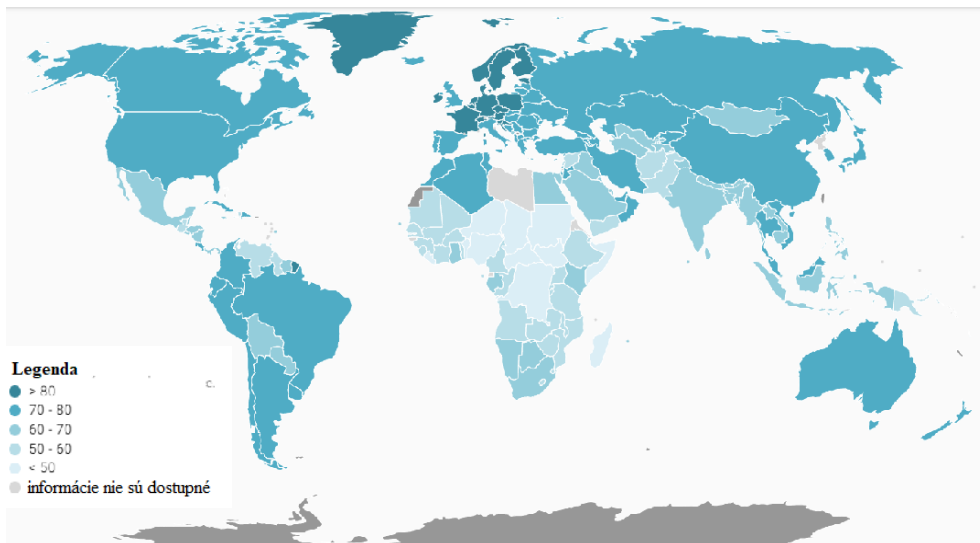

Obrázok 1 Index trvalo udržateľného rozvoja
Zdroj: SDG Index, 2022.

Výsledkom príspevku sú čiastkové teoretické poznatky a závery, ktoré sa prostredníctvom syntézy spájajú do zjednoteného celku vytvárajúceho prehľad z pohľadu hodnotenie udržateľnosti vo svete.

3 Výsledky a diskusia

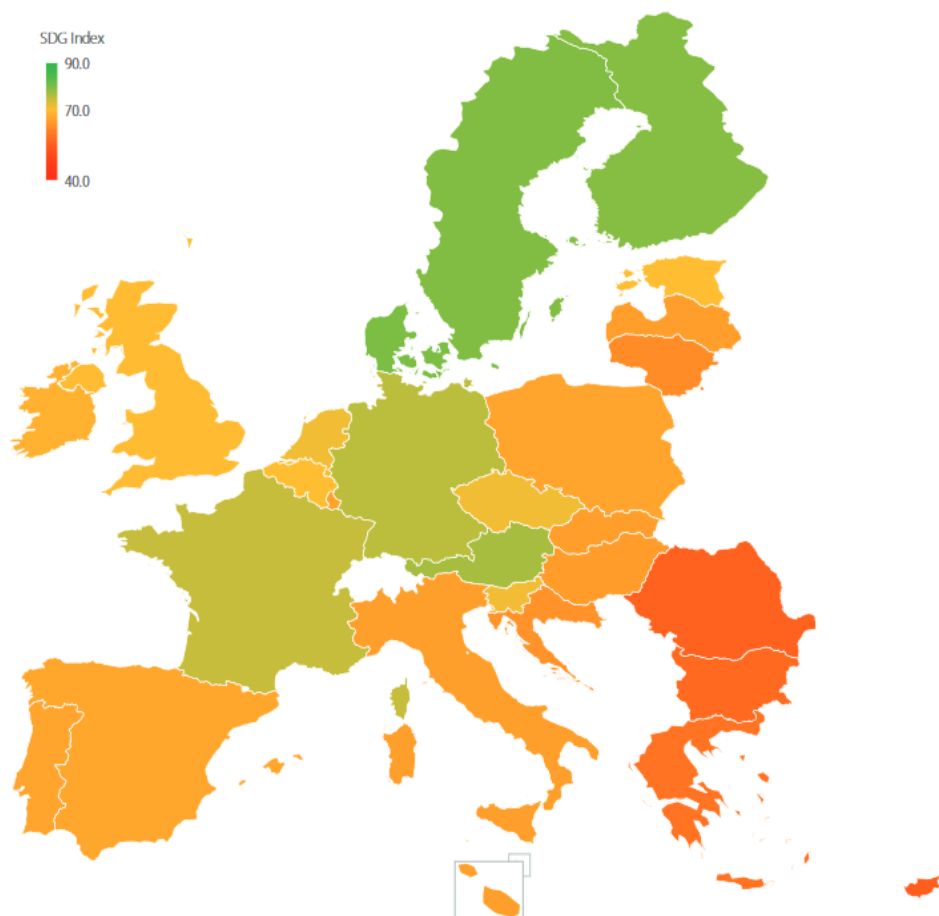
Agenda 2030 a ciele trvalo udržateľného rozvoja, ktoré prijali všetky členské štáty Organizácie Spojených národov v roku 2015, opisujú univerzálnu agendu, ktorá sa vzťahuje na všetky krajiny a musia ju implementovať. Zvukové metriky a údaje (obrázok 1) sú rozhodujúce pre premenu cieľov udržateľnosti na praktické nástroje na riešenie problémov. Hodnotu udržateľnosti súhrnne hodnotí SDG index, ktorého stav za jednotlivé štáty na svete znázorňuje obrázok 2.

Obrázok 2 Index trvalo udržateľného rozvoja
Zdroj: spracované podľa IEEP a SDSN, 2019

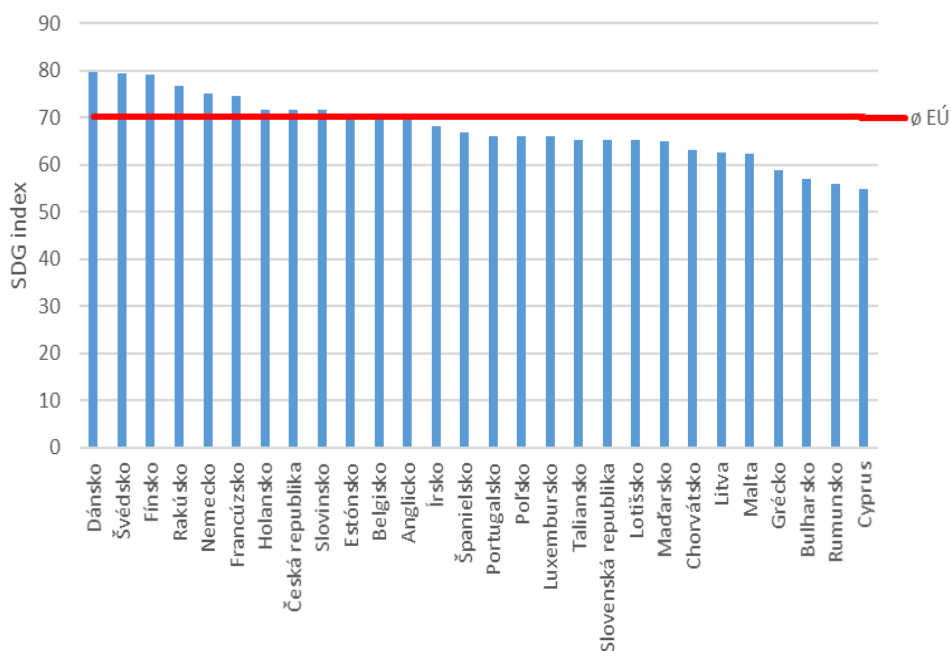
Celkové skóre meria celkový pokrok jednotlivých krajín smerom k dosiahnutiu všetkých 17 cieľov udržateľného rozvoja. Skóre možno interpretovať ako percento dosiahnutia udržateľnosti. Skóre 100 znamená, že boli dosiahnuté všetky metriky 17 cieľov udržateľnosti.

Podľa štúdie IEEP (2019) je Európa z hľadiska dosiahnutia cieľov trvalo udržateľného rozvoja v celosvetovom meradle ďaleko na špici. Cieľom trvalo udržateľného rozvoja Európskej únie je dosiahnuť neutrálnosť klímy do roku 2050. Tento odvážny a holistický cieľ je vysoko v súlade so stratégiou Európskej únie. Ako uviedla prezidentka Ursula von der Leyen v manifeste: „Toto je európsky spôsob: sme ambiciózní. Nikoho nenecháme.“ Zaviazala sa, že z Európy urobí „prvý klimaticky neutrálny kontinent do roku 2050“ a zakotví tento cieľ do nového európskeho klimatického zákona (IEEP, 2019). Obrázok 3 znázorňuje ako EÚ a jej jednotlivé členské štáty konajú v porovnaní s cieľmi trvalo udržateľného rozvoja.

Obrázok 3 Index trvalo udržateľného rozvoja krajín EÚ
Zdroj: IEEP a SDSN, 2019

Výsledky štúdie IEEP a SDSN (2019) poukazujú na skutočnosť, že žiadny členský štát EÚ nedosiahol a ani nie je na ceste k dosiahnutiu cieľov trvalo udržateľného rozvoja. Krajiny severnej Európy - Dánsko, Švédsko a Fínsko - sú špičkou v trvalo udržateľnom rozvoji. Aj tieto krajiny však čelia veľkým výzvam pri dosahovaní niekoľkých cieľov trvalo udržateľného rozvoja. Krajiny južnej a východnej Európy majú slabšiu výkonnosť (obrázok 4).

Obrázok 4 Index trvalo udržateľného rozvoja krajín EÚ
Zdroj: spracované podľa IEEP a SDSN, 2019

Európska únia a jej členské štáty dosahujú najlepšie výsledky v prípade atribútov bez chudoby, dobré zdravie a pohoda ako aj slušná práca a hospodársky rast. Európska únia patrí medzi regióny na svete, v ktorých je chudoba a nerovnosť najnižšia a kde základná zdravotná starostlivosť je dostupná širokej verejnosti. Naopak, Európska únia a jej členské štáty dosahujú najhoršie výsledky týkajúce sa cieľov trvalo udržateľného rozvoja z pohľadu atribútov bez hladu a trvalo udržateľného poľnohospodárstva a cieľov trvalo udržateľného rozvoja týkajúce sa zodpovednej spotreby a výroby, klímy a biodiverzity.

Záver

Koncept trvalo udržateľného rozvoja sa začal objavovať koncom 70. a najmä v priebehu 80. rokov 20. storočia. Stratégie trvalo udržateľného rozvoja v rámci inovačného manažmentu realizujú podnikateľské subjekty prostredníctvom inovácií pre trvalo udržateľné využívanie environmentálnych zdrojov, vrátane silnejšieho zmyslu pre socio-ekonomický prístup. Preto cieľom príspevku bolo hodnotenie stavu udržateľnosti prostredníctvom SDG indexu. Primárnou metódou príspevku je analyticko-syntetická metóda v kontexte metrík a údajov ovplyvňujúcich index SDG. Výsledky popisujú hodnoty indexu SDG z globálneho pohľadu, z pohľadu Európy a jednotlivých krajín EÚ. Výsledky z globálneho hľadiska poukazujú na skutočnosť, že Európa je na tom najlepšie z hľadiska dosahovania cieľov trvalo udržateľného rozvoja v celosvetovom meradle. Dánsko, Švédsko a Fínsko sú

špičkou v trvalo udržateľnom rozvoji. Krajiny južnej a východnej Európy majú slabšiu výkonnosť v trvalo udržateľnom rozvoji. Napriek tomu čelí Európa veľkým výzvam pri dosahovaní niekoľkých cieľov trvalo udržateľného rozvoja. Preto je potrebné prostredníctvom environmentálne orientovaného inovačného manažmentu uskutočňovať aktivity, ktoré napomáhajú prekonať rozpor medzi trhom, podnikateľskými subjektami, zákazníkmi a životným prostredím. Príspevok zhodnotil stav udržateľnosti krajín EÚ, na základe čoho môžeme konštatovať, že cieľ príspevku bol splnený.

Resume

In the first part of the paper, we focused on the concept of sustainability. The concept of sustainable development began to emerge in the late 1970s and especially during the 1980s. Sustainable development strategies within innovation management are implemented by business entities through innovations for the sustainable use of environmental resources, including a stronger sense of socio - economic approach. Therefore, the aim of the paper was to assess the state of sustainability through the SDG index. The primary method of the paper is the analytical-synthetic method in the context of metrics and data affecting the SDG index. The results describe the values of the SDG index from a global perspective, from the perspective of Europe and individual EU countries. The results from a global perspective point to the fact that Europe is the best in terms of achieving the goals of sustainable development on a global scale. Denmark, Sweden and Finland are at the forefront of sustainable development. The countries of southern and eastern Europe have poorer performance in sustainable development. Nevertheless, Europe faces major challenges in achieving several sustainable development goals. Therefore, it is necessary to carry out activities through environmentally oriented innovation management, which help to overcome the conflict between the market, business entities, customers and the environment. The paper assessed the state of sustainability of EU countries, on the basis of which we can state that the goal of the paper has been met.

Pod'akovanie

Príspevok vznikol v rámci riešenia projektu VEGA 1/0475/22 "Environmentálny spotrebiteľ a environmentálny občan".

Literatúra

- IEEP a SDSN, 2019. Europe Sustainable Development Report. Dostupné na internetovej stránke:
https://s3.amazonaws.com/sustainabledevelopment.report/2019/2019_europe_sustainable_development_report.pdf.
- KOLLÁR, V., & BROKEŠ, P. (2005). Environmentálny manažment. Bratislav: Sprint. 327 p.

- LOUČANOVÁ, E., & PAROBEK, J. (2014). Inovačný manažment produktu a spoločensky zodpovedné podnikanie pri aplikovaní princípov trvalo udržateľného rozvoja. In: *Koncepty udržateľnosti organizácií: Zborník vedeckých statí*. Poprad: Výskumný ústav ekonomiky a manažmentu, 177-186.
- PORUBJAK, M., (2018). Trvalá udržateľnosť s dôrazom na environmentálnu problematiku–teória, implementácia a jej miesto v náuke o spoločnosti. In: *Spoločný vzdelávací program preshraničného exkurziného vyučovania jako podpora výchovy*, 57.
- SDG Index, 2022. Sustainable Development Report, Dostupné na internetovej stránke: <https://www.sdgindex.org/>
- SLOBODOVÁ, Z., & MITRÍKOVÁ, J. (2020). Parciálny náhľad na udržateľnosť a odpadové hospodárstvo cez percepciu nelegálnych skládok. In: *Mladá Veda*, 8(1), 24-36.

Ing. Erika Loučanová, PhD.

Technická univerzita vo Zvolene

Drevárska fakulta

Katedra marketingu, obchodu a svetového lesníctva

loucanova@tuzvo.sk